

ЛІТЕРАТУРА

1. Буда В. Лінгвостилістика сучасного історичного роману про добу козацтва (60 – 90 pp. XX ст.) / В. Буда. – К. : Рідна мова, 1998. – С. 91-97.
2. Іваничук Р. Орда: Іст. Роман / Р. Іваничук. – К. : Укр. центр духов. культури, 1994. – 192 с.
3. Потебня А.А. Из записок по теории словесности / А.А.Потебня // Эстетика и поэтика. – М. : Искусство, 1976. – С. 286-463.

Чайківська В.

Науковий керівник – доц. Грушко В. С.

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУСПІЛЬСТВІ

У суспільстві стереотипи відіграють важливу роль. По-перше, вони дозволяють суттєво скоротити час реагування на мінливу реальність, по-друге – прискорити процес пізнання, по-третє – надати хоч якесь первинне уявлення для орієнтування в тій чи іншій ситуації, чи в суб'єктах, з якими слід взаємодіяти. Але, у той же час, вони ж породжують безліч проблем, серед яких є поширені упереджені переконання, які створюють підґрунтя для дискримінації, конфліктів, непорозумінь, які можуть стосуватись національних, расових, релігійних та статевих ознак.

В умовах загальносвітової нестабільності соціально-економічного розвитку особистість, яка сформувала життєві стратегії та звички, виявилася перед необхідністю переоцінки багатьох своїх цілей і прагнень, осмислення пануючих стереотипів про світ і про себе, пошуку нового, особливого й самостійного шляху, який сприятиме усвідомленню та розкриттю її потенційних можливостей. Серед таких стереотипів вагомим місцем займають соціальні стереотипи, що часто утруднюють можливості людини в самореалізації.

Актуальність статті полягає в тому, що в силу того, що все життя людина сприймає і реагує на процеси переважно через свої стереотипи; взаємодіє з людьми на підставі стереотипів; робить усі свої умовиводи і висновки на підставі своїх стереотипів, що породжує низку проблем, як для тих, хто робить помилкові судження про когось, так і для тих, на кого навішують ярлики, які хибно їх характеризують.

Мета статті – показати вплив соціальних, і, зокрема, гендерних стереотипів на суспільство, які створюють низку проблем у житті, породжуючи проблеми ідентифікації людьми себе, як неповторних особистостей, несхожих на інші.

Соціальний стереотип – звичні, шаблонні, схематизовані, стійкі зразки думок, сприйняття, поведінки; універсальні, емоційно забарвлені установки. Керуватись стереотипними установками означає узагальнювати соціальні стосунки. Стереотипи важко піддаються зміні чи корекції, оскільки вони виникають та функціонують здебільшого у сфері масової свідомості та є складовою соціальної установки, породжені відчуттям соціальної солідарності.

Сам термін «соціальний стереотип» належить У. Ліппману, який визначає його як упорядковані, схематичні, детерміновані культурою уявлення про світ, що заощаджують її зусилля у сприйнятті складних соціальних об'єктів і захищають її цінності, позиції та права. Різновидом соціальних стереотипів є гендерні стереотипи, що визначаються як детерміновані культурою спрощені, стійкі, емоційно зафарбовані образи поведінки, риси характеру чоловіків і жінок.

Гендерні стереотипи, як одна з найбільш цікавих і небайдужих сфер у функціонуванні суспільства, протягом століть вивчалася багатьма дослідниками.

П. Бергер, Г. Гарфінкель, І. Гофман, Т. Лукман вважають, що гендерні стереотипи формуються під час соціалізації, починаючи з раннього віку в процесі засвоєння культурних цінностей, норм і уявлень про належну статево-рольову поведінку. Також потрібно виділити позицію Л. Репіної, яка відзначає, що гендерні стереотипи конструюються суспільством під впливом соціальних інститутів і культурних традицій.

Т. Парсонс та Р. Бейлс розвинули ідею позитивної диференціації статевих ролей, доводячи, що в сучасній сім'ї повинно бути чітке розмежування ролі чоловіка та жінки.

І. Кон зазначає, що більшість сучасних гендерних стереотипів відображають застарілі норми суспільства, що на сьогодні становить бар'єр у практичній реалізації політики гендерної рівності в державі.

У межах гендерного підходу Т. Говорун та О. Кікінеджи зазначають, що гендерні стереотипи як найпоширеніші і, одночасно, найбільш консервативні уявлення про соціальну атрибуцію статі є примітивною формою оцінювання чоловіків і жінок, що базуються на традиційному розподілі гендерних ролей.

За І. Кльоциною, гендерні стереотипи народжують спрощені та досить умовні уявлення про людей, формують очікування й установки щодо інших, сприяють спрощеному сприйняттю та позбавляють можливості пізнання окремої особистості.

Гендерні стереотипи прийняті всіма членами суспільства, тому що, незважаючи на те, що на рівні свідомості ми від них відмовляємося, ми, як і раніше, чинимо відповідно до них і бачимо, як інші люди роблять теж саме у повсякденному житті. Так само гендерні стереотипи тиражуються в засобах масової інформації, і хибні уявлення все ж проникають в наші думки, хоча ми цього не усвідомлюємо.

У суспільстві чоловіки сприймаються як владні, незалежні, агресивні, домінуючі, активні, сміливі, неемоційні, грубі, прогресивні і мудрі. Про жінок, навпаки, сформоване уявлення як про залежних, лагідних, слабких, боязких, емоційних, чутливих, ніжних, мрійливих і марновірних.

У той же час, очевидно, що жінки й чоловіки мають значно більше схожого між собою, ніж відмінного, і що ми відчуваємо значно меншу потребу в космічних тлумаченнях («Чоловіки з Марса, жінки з Венери» Д.Грей) і понадміру більшу – в гендерній рівності, завдяки якій і жінки і чоловіки змогли б жити тим життям, яке їм до вподоби, бо таке соціальне «маркування» породжує безліч проблем, одна з яких полягає в тому, що існуючі стереотипи діють як збільшувальне скло, і відмінності між чоловіками і жінками підкреслюються в набагато більшій мірі, ніж є насправді.

Практика життя доводить, що немає й не може бути однієї, раз і назавжди визначеної характеристики, притаманної для окремої статі, тобто “маскулінної” чи “фемінної”, бо у цьому і прихований корінь багатьох проблем і непорозумінь. Існують лише очікування, які склалися історично і що мають, у більшості, біологічне підґрунтя. І це призводить до наступної проблеми - різної інтерпретації однієї і тієї ж події в залежності від того, до якої статі належить її учасник.

Як зазначили Ш. Берн, Т. Говорун та В. Москаленко, у річищі гендерного підходу стверджується необхідність компенсації негативного впливу традиційних гендерних стереотипів на самореалізацію особистості. На основі думок цих вчених можна зробити висновок, що саме людина з андрогінними характеристиками (яскраво вираженою маскулінністю та фемініністю одночасно) й егалітарними гендерними стереотипами може функціонувати більш ефективно в різних умовах, ніж людина, яка має традиційні чоловічі та жіночі якості, що підтверджується практикою життя.

Очевидно, що прояви любові, турботливості і ніжності, які визначено як жіночі якості, не надають чоловіку рис іншої статі. Такі уявлення – лише вплив соціальних стереотипів, які перетворюються на «ярлики», за допомогою яких, те, що є колективним переконанням (відоме і прийняте в суспільстві) оцінюється як «позитивне», а те, що їм не відповідає – сприймається як «негативне» і це може спричинити гальмування розвитку тих якостей, які не відповідають усталеному стереотипу.

Але ж любов, ніжність, турботливість; компетентність, честюлюбство, самоствердження – усе це людські якості, і всі людські істоти – як жінки, так і чоловіки – можуть або ж ними володіти, або – ні.

Соціальні стереотипи привели до того, що діти ростуть з уявленням про те, що, мати роботу, забезпечувати сім'ю, просуватися по службі – це не те, що повинні робити дорослі, незалежно від статі, а те, що повинен робити чоловік.

Ідея рівності та нівелювання соціальних стереотипів – це не розвіювання індивідуальності, не вимога від чоловіків і жінок, аби вони були більш схожими одне на одного, а радше, щоб вони глибше й повніше могли розкривати кожен свою неповторність. Бути чоловіком – не значить бути несхожим на жінку. Бути чоловіком чи жінкою – значить бути собою, неповторною особистістю, яка збагатить цим світ, а не зіллється з якоюсь соціальною групою, у тому числі – за ознакою статі, в однорідну безлику масу.

Висновки. З одного боку, стереотипи дійсно дозволяють людині без зайвих зусиль, єдиним комплексом, сприймати ситуації, що зустрічаються в житті, тому що стереотипи містять в собі стандартизований колективний досвід, який надає людині просту загальну формулу будь-якого явища, однак, з іншого боку, соціальні стереотипи, спотворюють сприйняття реальності, коли ігноруються індивідуальні особливості окремих людей та досить негативно впливають на самореалізацію як чоловіків, так і жінок, виступаючи бар'єром в індивідуальному розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агафонова Е., Мещерякова Л. Феминизм и постмодернизм: к вопросу о теоретических основаниях гендерных исследований. – М., 2005. – с. 30
2. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві – К.: Інститут соціології НАН України, 2007. – с. 4-5
3. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. - М.: Изд. РГУ, 2004. - 472 с.
4. Каропова Э. Влияние гендерных стереотипов на восприятие в современном обществе // psyfactor/lybr74.htm
5. Клецина И.С. Самореализация и гендерные стереотипы // Психологические проблемы самореализации личности. Вып. 2. – СПб.: СПбГУ, 1998., - с.188-202

Грицько М.

Науковий керівник – доц. Кондратюк Л. Р.

ЕСТЕТИЧНЕ НОВАТОРСТВО Л. КУРБАСА: КОНЦЕПТ «ПРАВИЛЬНОЇ МИСЛІ І ПОЧУВАННЯ»

Філософські ідеї значною мірою вплинули на естетичні пошуки модерного театру ХХ ст. Не залишився осторонь і український режисер Лесь Курбас. Він свідомо працював з акторськими технологіями, спрямованими на досягнення тотальності театрального переживання глядачем. Саме Лесь Курбас увів до своєї практики такий основоположний естетичний режисерський концепт, як «правильна цілість мислі і почування», котрий ставив незмірно вище концепту «правильне міркування». Лесь Курбас вважав за потрібне давати актору пояснення